

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefranklanih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za inosestev 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 4586

Ob začetku novega poslovnega leta

Čakanje na izredno skupščino, ki naj bi se vršila 25. septembra, in pa znani odlok o prepovedi zborovanj, sta povzročila majhen zastoj naših zborovanj. Doslej je začetek šolskega leta pomenjal tudi začetek nove poslovne dobe po učiteljskih društvih. Vsako leto so se občni zbori pričeli že v septembru in so bili tekom oktobra po večini že absolutno, letos pa je bil preložen njihov začetek na konec oktobra. Čeprav je nastala precejšnja zakasnitev, vendar to ne bo vplivalo kvarno na društveno delovanje, ker bodo pač odbori pohiteli s polaganjem obračunov svojega dela v preteklem letu in z določanjem smernic za bodoče poslovanje.

Kakšen pa bo obračun dosedanjega dela? Vsa učiteljska društva v Sloveniji so stala doslej strogo na stanovski liniji in se niso pustila premotiti niti po odkritih niti po zahrbtnih sovražnikih naše složnosti in naših enotnih pogledov na prizadevanje, delo in smer učiteljske organizacije. Prav ta složnost in enotnost društev je bila najkrepkejša opora sekciji pri njenem delu in prizadevanju za moralne in gnotne pravice učiteljskega stanu, odražala se je pa še posebej v mirnem in solidarnem nastopu slovenske delegacije na letošnji glavni skupščini. V onem nekvalificiranem izjavljanju opozicije je ravno naša delegacija pokazala, da je dovzetna le za resno in stvarno delo, nikakor pa ni za brezplodna osebna razračunavanja, za katera prihaja iniciativa izven stanovskih vrst. In če pregledamo tudi ostalo delo in prizadevanje za interese učiteljskega stanu, tedaj lahko mirne duše trdimo: Naš obračun ne bo težak, sestaviti pa si moramo načrt za delo v prihodnjem letu.

Letošnja glavna skupščina v Zagrebu nam je najjasnejši dokaz, kako nujno nam je potrebno varno čuvati še nadalje stanovsko smer v naših sreskih društvih. Le ta nam more tudi v bodočnosti ohraniti slog in enotnost nastopanja ter nas s tem očuvati brezplodnih medsebojnih polemik, ki so le na škodo učiteljskega stanu. Pred očmi moramo imeti vedno le koristi učiteljstva kot celote in se izogibati vseh kvarnih zunanjih vplivov, ki bodo morda uveljavljali koristi posameznika — toda koristi celokupnega učiteljskega stanu pa nikoli. Zavedati se moramo, da je naša organizacija izven- in nadstrankarska in da moramo to njeno smer obdržati tudi v bodočnosti, čeprav bi se nam povzročale razne ovire. Vsak strankarski pojav v udruženju in še bolj pa strankarski vpliv naredi lahko silno veliko in dolgo časa nepopravljivo škodo. — Ako bodo društva tudi v bodoče vztrajala na stanovski liniji, tedaj nam ne bo delo za vitalne interese učiteljskega stanu povzročalo nikakih težko.

Stalnost, ureditev perečega vprašanja naših prejemkov, ukinitve celibata, nastavitve vseh brezposelnih učiteljskih abiturientov, zadeva kontraktualnega učiteljstva, avtomatično napredovanje itd., vse to so problemi za katerih pravično in pravilno rešitev se moramo zavzemati prav vsi, ker se tičejo nas vseh. Glavna pobuda in stalno naglašanje naših zahtev in potreb mora prihajati od članstva. Pri osnovnih edinicah, sreskih društvih, je edino mesto in tudi največ prilike za temeljito razpravljanje o naših težnjah in zahtevah, tam se najlaže in najučinkoviteje izražajo vse utemeljitve zahtev učiteljskega stanu.

Ko bodo društva sestavljala svoje delovne programe za bodoče leto, morajo postaviti ta vprašanja na prvo mesto in oskrbeti za zborovanja tekom leta več primernih, krajših referatov, katerih naloga je, sprožiti po naših društvih resno razpravljanje o najbolj perečih naših zadevah in zahtevah. Ne zadostuje predlogi: Sekcija naj poskrbi... ampak vsak posamezni naš član in vsa sreska društva morajo skrbeti za čim večje in čim učinkovitejše informiranje javnosti o najbolj perečih vprašanjih šole in učiteljskega stanu. Premalo iniciativnosti, premalo aktivnega sodelovanja se še vedno opaža med našim članstvom, in ravno začetek novega poslovnega leta je najlepša prilika za naglašanje potrebe aktiviziranja prav vsega članstva na konkretnih vprašanjih. Že na prvem zborovanju naj se določijo referenti in konferenti za posamezna navedena vprašanja, pritegne naj se čim več članstva k sodelovanju in s tem poživijo delo in iniciativnost pri problemih, ki so za nas življenjskega pomena. Ne zamudimo nobene prilike v tekočem letu, kajti zavedati se moramo, da bomo le z vztrajnim delom in z nemurnim prizadevanjem dosegli uspehe.

Poleg vprašanj, ki zadevajo ves učiteljski stan, naj zavzema na programu vidno mesto tudi delo za ustanove učiteljske organizacije in za učiteljske gospodarske in socialne zadruge. Mladinska matica, Učiteljsko tiskarno, Učiteljsko samopomoč, Samopomoč učiteljskih otrok ter učiteljske domove in hranilnice si je učiteljstvo samo osnovalo, ker je obstajala za to nujna potreba. Ne smemo torej pozabiti, da je naša največja moralna dolž-

„Popotnik“ in učiteljska organizacija

Ob jubilejnem 60-letniku

Letošnje šolsko leto izide šestdeseti letnik »Popotnika«, časopisa za sodobno pedagogiko, ki ga izdaja naša organizacija. Poleg »Učiteljskega tovariša« je »Popotnik« veren drug vsega organiziranega učiteljstva, po njem pa posegajo radi tudi še mnogi drugi, ki se pečajo s sodobno pedagogiko.

»Popotnik« je bil ob svojem rojstvu »list za šolo in dom« ter ni zavzemal strogo pedagoške smeri. Odločen je bil postati središče duševnega delovanja v blagor in omiko svojega naroda, v katerem se shajajo učeni in preprosti ljudje raznih stanov in razne starosti, da se eden od drugega tega uče, česar jim je v dosegu njihovega duševnega in telesnega blagostanja potrebno. List je imel namen, zbirati mnogo poučnega, zanimivega in kratkočasnega berila, s katerim naj bi si pridobival vedno večji krog čitateljev.

Ze takoj prva številka »Popotnika« pa poudarja v svojem uvodniku, da bo prinašala »Popotnik« tudi pedagoške, didaktične razprave, katere naj služijo mlajšim učiteljem in tistim, ki se hočejo v svojem pedagoškem delu spopolnjevati, v spodbudne in poučne zglede.

»Popotnik« si je nadel tudi nalogo, da bo priobčeval narodne pesmi, pravljice in pripovedke, da jih tako ohrani poznejšim rodovom.

Ze takoj iz prvih številke je razvidno, da se je časopis posebno prijel svojega napovedanega načrta v točkah, ki zadevajo šolo. V tej dobi objavlja posebno veliko metodičnih učnih slik, ki so naročnikom učiteljem prav gotovo zelo uspešno služile pri njihovem delu v šoli.

Res v veliki meri je »Popotnik« izpolnil obetanja, ki jih daje učiteljstvu v svojem drugem članku prve številke pod naslovom »Prijazna beseda učiteljem in drugim šolskim prijateljem«. Tu objavlja še prav posebno, da bo njegovo glavno načelo, poleg drugih za šolo in dom važnih stvari, še prav posebno gojiti enotno delovanje ljudskih učiteljev v slovenskih šolah.

S tem se je »Popotnik« že postavil na stališče podpirati pedagoško, metodično in organizacijsko delo našega učiteljstva v borbi za razvoj slovenske šole in za utrditev učiteljskega stanu.

Tako vidimo, da je »Popotnik« postal stanovsko učiteljsko glasilo za štajerski del slovenskega učiteljstva. Ze prvo leto prinaša poleg drugih učiteljskih novic poročila o učiteljskih zborovanjih v Celju, Brežicah, Ptuj, Ormožu, Braslovcah in Kozjem.

Z ozirom na naloge, ki si jih je nadel »Popotnik« že takoj začetkom svojega delovanja, je pridobil posebno pri učiteljstvu velikih simpatij, kar posebno pričajo dopisi, ki jih je prejelo uredništvo »Popotnika« ob ustanovitvi lista. Tako piše učitelj iz Vranskega: Spodnještajerski učitelji imamo tedaj zopet svoj pedagoški list! Verjemite mi, blagi kolegi, da vsakega, s katerim sem še govoril o novi izdaji slovenskega šolskega lista, zelo veseli, da se zopet postavimo na svoje noge, da imamo pisan šolski list v slovenskem jeziku... Torej ni bil »Popotnik« važen samo za šolstvo ter za povzdigo učiteljskega stanu, nego je imel svoj pomen tudi v narodnostnem oziru, kar je bilo gotovo posebno za Štajersko važno, kamor si je z vso silo tudi nemščina utirala pot.

Značilen je tudi naslednji dopis učitelja iz štajerskega posavja, ki veli: »Ko bi Ti, dragi mi »Popotnik«, vedel, kako je posavskim učiteljem in učiteljicam v srce segla novica, da bo z novim letom začel izhajati nov slovenski šolski list, in sicer v Celju, v tem malem, a zgodovinsko tako imenitem mestu na Slovenskem! Kateregakoli sem vprašal: Kolega, ali se boš naročil na novi list? Vsak me je nekako očitajoče pogledal in radostno dejal, da se kaj takega se samo ob sebi razume. Še iste dni, ko se je ta

nost, obdržati in dvigati ter spopolnjevati vse to, kar so naši predniki gradili z neizmernim idealizmom in velikansko požrtvovalnostjo. Krepiti nas mora zavest, da so te ustanove mnogim zelo neljube in bi najraje videli, da bi sploh ne obstojale. Zato se javlja stremiljenje, škodovati jim za vsako ceno — ako le mogoče, jih tudi uničiti. Toda tudi ta stremiljenja naših nasprotnikov se morajo povsem razbliniti in razpasti v nič pred odločnim nastopom vsega organiziranega učiteljstva, pripravljenega braniti vse, kar je njegovega. Vse namere, škodovati našim ustanovam, naj bodo bodrilo za še intenzivnejšo agitacijo za naše publikacije, za naše gospodarske in socialne ustanove. Pokažimo z vztrajnim delom in z največjo skrbjo za splošno učiteljskih ustanov, da znamo in tudi moremo ohraniti in dvigniti to, kar smo si sami ustvarili.

To bodi naša smer v bodočem poslovnem letu.

novica ob Savi raznesla, so obljubili učitelji sevniški, rajhenburški, videmski, zdolski in pišečki, da se hočejo na naše slovensko glasilo nemudoma naročiti...«

»Popotnik« svoje začrtane smeri ni opustil, zato pa je tudi imel vso oporo ravno v učiteljstvu, pa naj bo to pri sotrudnikih ali naročnikih.

Krepko je zastopal interese šolstva in učiteljstva »Popotnik« vse do leta 1900. S svojim smotrnim pisanjem in objavljanjem učiteljskih dopisov, posebno glede učiteljske organizacije, je veliko pripomogel do tega, da so se učiteljske moči organizacijsko združevale ter da je leta 1888. prišlo do ustanovitve »Zaveze«.

Z letom 1900. je pa »Popotnik« radil novih potreb, ki so med tem časom nastale, stopil pred učiteljsko javnost z novim programom. Pokazala se je namreč nujna potreba, da se delo porazdeli in, da se preosnujeta »Učiteljski tovariš« in »Popotnik« v duhu novo nastalega položaja. Da bi bilo delo čim bolj osredotočeno, se je že leta 1899. sklenilo, da naj postane »Popotnik« izključno le pedagoški in znanstveni list, »Učiteljski tovariš« pa naj postane šolsko - politični list in kot tak glasilo »Zaveze slovenskih učiteljskih društev«.

V zvezi s to odločbo je za novo leto 1900. »Popotnik« objavil svoj novi program, v katerem izraža med drugim tudi sledeče:

»Popotnik« se bo odslej bavil osobito s teoretičnimi in praktičnimi pedagoškimi vprašanji s posebnim ozirom na šolsko prakso ter obenem seznanjal p. n. čitatelje z našim slovestvom sploh in s pedagoško literaturo posebej. Prinašal bo:

I. Znanstvene razprave, in sicer:

a) iz obče pedagogike,
b) iz njenih pomožnih ved; vrh tega se bo včasih oziral tudi še
c) na druge vede, v kolikor namreč pospešujejo splošno našo naobrazbo in se dotikajo šole in šolskih predmetov.

II. Didaktične in metodične spise, učne slike.

III. Književna poročila.

IV. Razgled (po pedagoškem polju).

Torej program je dovolj obširen. Da ga vestno izvajamo, v to hočemo zastaviti vse

Masarykovi pogledi na šolo

(Nadaljevanje in konec)

IV. Učitelji in šola.

V tem poglavju hočem navesti skoraj dobesedno, kakor jih je zapisal Capek, Masarykove misli in načela o učitelju in šoli. —

Za časa Masarykove mladosti je bil vaški učitelj velik revež. Plačo je imel majhno, zato si je pomagal s pisarjenjem, s petjem pri pogrebih in s koleodovanjem. Sodček nabranega vina mu je vrel vse leto za pečjo v šoli, ker ni imel kleti. Premožnejši kmetje so ga enčili z občinskimi revežem, zato tudi pri otrocih njegova avtoriteta ni bila velika. Nagajali so mu na vso moč, on jim je pa vračal milo za drago: šiba je bila njegovo glavno in najučinkovitejše sredstvo. Tak zaslužjen učitelj ni imel samozavesti, zato tudi ni mogel vzgajati samostojnih in samozavestnih ljudi. Za dvig šolstva je potrebno dvoje: dvigniti je treba socialni nivo učitelja in njegovo izobrazbo. Razveseljivo je dejstvo, da danes učiteljstvo zahteva že akademsko izobrazbo.

Pouk naj temelji na ljubezni in na poznanju doživljanja otrok, ki je bolj konkretno, kakor abstraktno; pouk naj bo nazoren in slikovit, čim bolj individualen in naj temelji na otrokovem poznanju okolja. Vobče bi bilo treba na vzgojo in pouk bolj misliti in za njo več žrtvovati.

Otrok čuti v kakšnih odnosih žive med seboj odrasli. Kjer so ljudje odkriti in svobodnejši, tam so tudi otroci preprostejši in pogumnejši. Tudi to je vprašanje šole: Učitelj mora vcepjati otrokom demokratično svobodo in enakost, otroku mora postati tovariš. Njegova avtoriteta mora temeljiti na razlikih starosti, na njegovi premoči v vseh stvareh znanja, prakse in značaja. Otrok pri nas se oddahne, ko zapusti šolo in vendar je spoznavanje, pomnoževanje znanja radost za zdravega otroka. To je zato, ker je pri nas učitelj birokrat. Ne bi se šel drsat z otroki, ker bi se bal da pade in izgubi s tem avtoriteto. Ustvarimo si več živahnosti in prisrčnosti, pa bomo imeli pravo demokracijo. Naj šola ne vzgaja samo individualno, ampak tudi za družbo, za demokracijo. Učitelji naj bodo demokrati, naj ne vzgajajo slepe pokornosti, temveč naj se poslušujejo zglede.

Med otroki in učitelji je kakor med uradniki in narodom prevelika oddaljenost in tujost. Ustvariti moramo priskrajše sodelova-

VSEBINA:

Ob začetku novega poslovnega leta.

»Popotnik« in učiteljska organizacija.

Masarykovi pogledi na šolo.

Odkod si jemljejo legitimacijo?

»Trboveljski slavček« v Bolgariji.

Razpis potovalne ekskurzije v Bolgarijo.

Več tovariške uvidevnosti.

LISTEK: Dan štednje.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

naše sile. Vendar pa to ne zadostuje, kajti takega podjetja ena sama moč pri najboljši volji zmagati ne more. Treba je, da se zbere okoli nas vse zavedno slovensko učiteljstvo in da nam vrh tega priskočijo še nekateri srednješolski profesorji. Tedaj pa smo prepričani, da naš pedagoški in znanstveni list ne bo zaostajal za enakimi časopisi prvih kulturnih narodov. In če se potem nakloni listu tudi še gnotna podpora, se bo slovensko učiteljstvo lahko s ponosom oziralo na preosnovani svoj »Popotnik«. V to pomozi Bog in resna volja slovenskega učiteljstva!

Tako je bil »Popotnik« ustanovljen kot prvi slovenski pedagoški in znanstveni list ter se je v njem popularizirala v dolgem razdobju njegovega pedagoškega in znanstvenega delovanja marsikatera sodobna pedagoška misel in ideja.

»Popotnik« je tekom let zbiral v svoj krog mnogoštevilne pedagoške prakse. Med njegove sotrudnike pa štejejo tudi slovenske pedagoške znanstvenike, ki so utirali in še utirajo pot sodobni pedagogiki v slovenskem šolstvu.

Radi tega je popolnoma pravilno, da se ob šestdesetem letniku pedagoškega časopisa »Popotnika«, ki ga izdaja naša stanovska organizacija, spomnimo velikega dela, katero je bilo s tem časopisom dovršeno, pa najsi bo to iz organizacijske ali pedagoške znanstvene vidika. Želimo, da bi »Popotnik« tudi v bodoče deloval v istem pravcu ter doprinal dragocene prispevke k razvoju sodobnega slovenskega šolstva.

Jelo Janežič.

nje, ki naj temelji na odgovornosti in spoštovanju.

Vpliv šole ni samo didaktičen, ampak tudi nraven. Otroci izpregleda svojega učitelja, ali je surov, nepravičen, površen; vidi, kako se obnaša napram svojim starešinam; na pr. napram nadzorniku pri nadzorovanju, napram g. županu, g. dekanu — to vse ima vpliv na značaj in nraavno prepričanje otrok.

Tudi soščilci in soščilke vplivajo drug na drugega; dasi je ponekod uvedena koedukacija, tvorijo dečki in deklice vendarle dva ločena svetova.

Velik pomen za otroka so šolske zbirke in knjižnice. Važno je, da otrok spozna svoj domači kraj po rastlinah, kameninah in nagačenih živalih. Pa to je vprašanje denarja: A dostikrat se denar ne zna pravilno uporabiti. Naši pisatelji ne razumejo otrokove duše, zato patetično polagajo na otrokova usta besede, ki jih otrok nikdar ne izgovarja.

Urejeno šolstvo skrbi za vzgojo nenormalnih, manj nadarjenih in zanemarjenih otrok, dobra šola prihranja denar za zapore, bolnico in ubožnico.

Dobra vzgoja in dobro poučevanje bi moralo biti čim najbolj individualno — to pa zahteva denarja! Socialno stanje otrok je tudi vprašanje šole. Otroci, ki doživljajo doma neprilike bede in nemorale staršev, ne more rešiti samo šola. To vprašanje se da rešiti samo socialnim putem.

Tudi na otrokovo zdravje mislimo premalo, nalagati denar za higienske šole, igrišča je najbolj smotrna investicija.

Poleg problema vzgoje se javlja problem didaktike, kako naj se uči. V sedanjih dobi doživljamo krizo verstva. Svet pojmuje, da je vera samo za žene in otroke. A vendar je krščanstvo prvina duhovnega življenja in evropske kulture. Kdor ne pozna vsebine krščanstva, ne more razumeti evropske zgodovine in njenih uredb. Težava je le v tem, s kakšnega stališča naj se vrednotijo zgodovinska dejstva. Tako je poučevanje verstva in verska praksa še vedno nerešeno vprašanje šolske politike. — Smešno je dajati oceno od naučenih odgovorov iz katekizma. Kaj so ti odgovori »verstvo«?

Govorji se, da je vas nraavno bolj zdrava kakor mesto. Tega ne morem trditi: vas je moralno surovejša, mesto rafiniranejša.